

Archeologienota met beperkte samenstelling Zwijndrecht – Canadastraat 11

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Temse
2018

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2018/12.807/30

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens.....	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze.....	10
2.4	Assessmentrapport.....	11
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	11
2.4.2	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	13
2.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	14
3	Samenvatting.....	15
4	Bibliografie.....	16
4.1	Publicaties.....	16
4.2	Websites	16
5	Bijlagen	17
5.1	Archeologische periodes.....	17
5.2	Plannenlijst.....	17

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

Omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn, betreft het een archeologienota met beperkte samenstelling.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2018A50

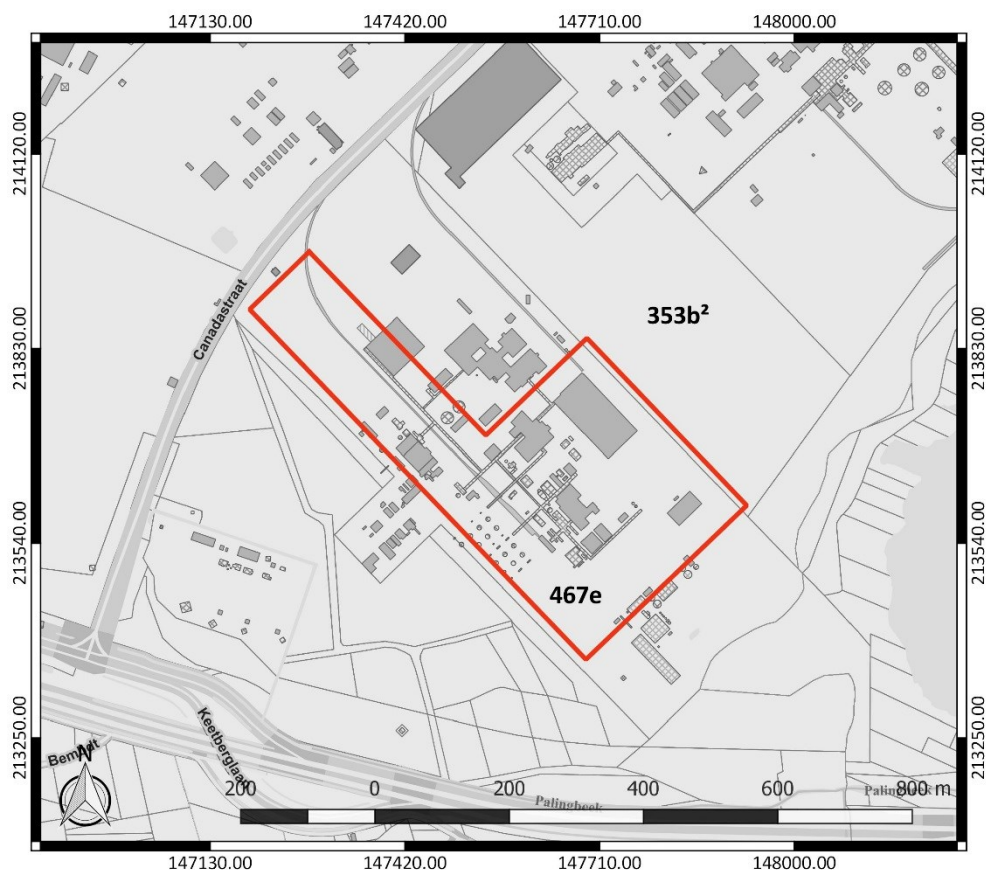
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Zwijndrecht, Zwijndrecht, Canadastraat 11, Pijp Tabak

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 147691, 213846
- 147929, 213596
- 147690, 213367
- 147189, 213888

Kadastraal plan:

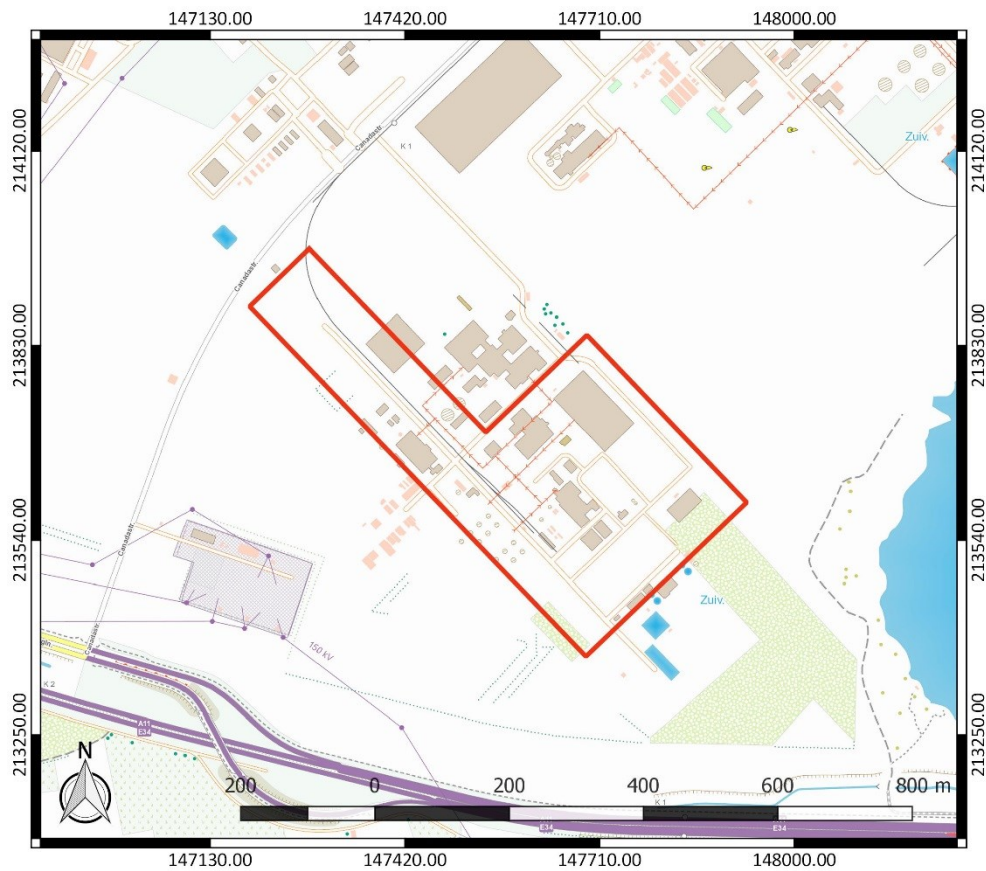

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Zwijndrecht, Afdeling 1, sectie A, nummer 467e (partim) en Zwijndrecht, Afdeling 1, sectie H, nummer 353b² (partim)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 161436 m²

Topografische kaart:

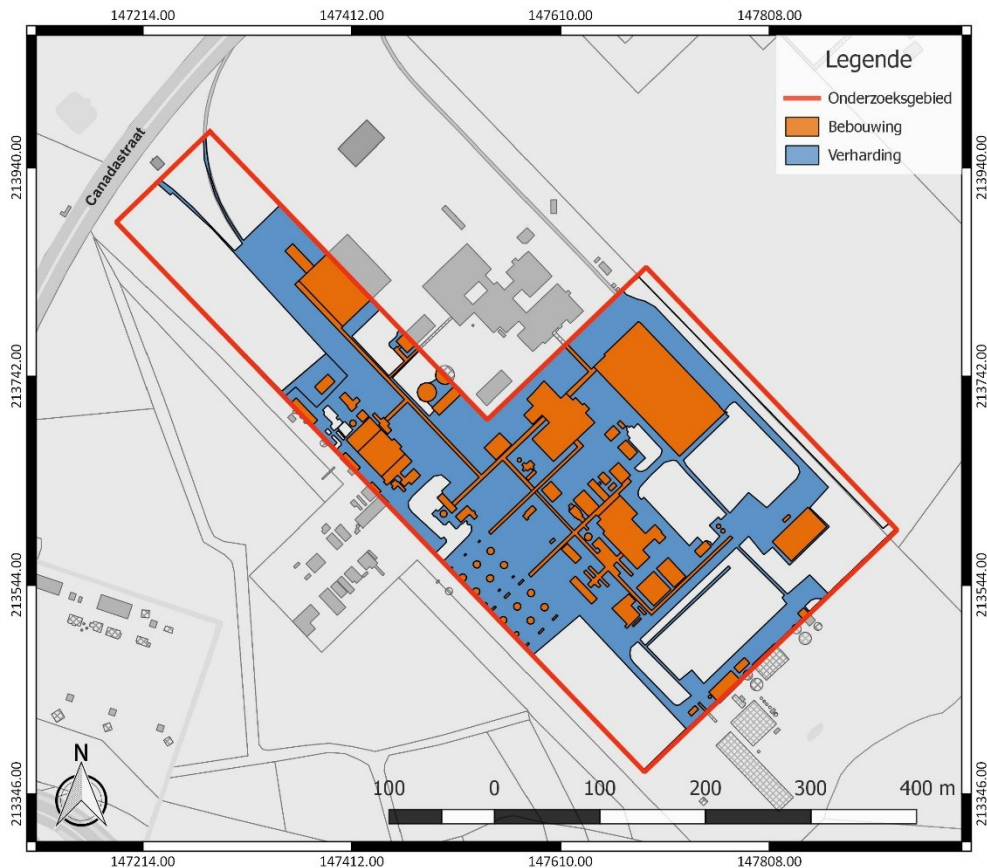

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 17/01/2018 – 20/04/2018

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, poldergebied, havengebied, opgehoogd terrein

Verstoorde zones: Er bevinden zich gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringskaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood). Onderkaart: GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

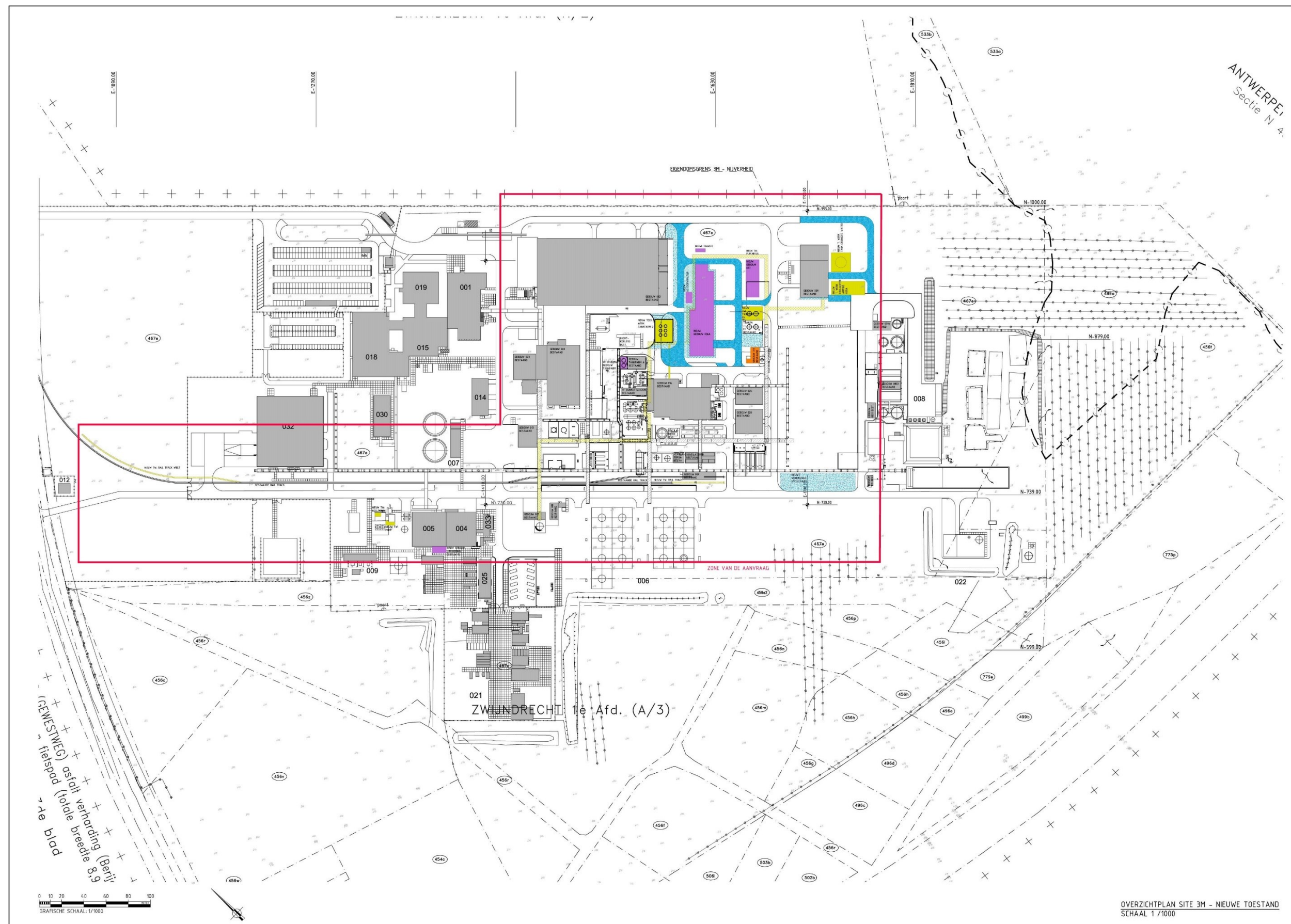
Randvoorwaarden: de geplande werken komen verspreid binnen het onderzoeksgebied voor en zijn beperkt in oppervlakte tot ca. 4111,65 m² (Figuur 4, gekleurde zones).

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein worden werken voorzien (Figuur 4, gekleurde zones). Het project omvat de realisatie van verschillende gebouwen, met volgende afmetingen:

- Productie gebouw 036:
 - o Het gebouw heeft een totale footprint van 1.420,45m².
 - o Er worden geen grote ondergrondse constructies voorzien, tenzij plaatselijk een inkuiping voor kabelgoten, liftput beide met 2 m diepte en onder de electroliet coolers ook een put van max. 2 m diepte.
- Gebouw 037: Thermal Oxidiser
 - o Totale footprint van 12m x 34m = 408m²
 - o Geen ondergrondse constructie voorzien.
- Gebouw Tankfarm A – Uitbreiding
 - o Totale footprint van de uitbreiding: 72,80m²
 - o Geen ondergrondse constructie voorzien.
- Gebouw 05 – uitbreiding
 - o De nieuwe uitbreiding heeft een beperkte footprint van 75,00 m².
 - o Geen ondergrondse constructie voorzien.
- Cooling towers (systeem 3639)
 - o Er wordt een nieuwe algemene koeltoren met 2 open unit systemen en 3 gesloten unit systemen t.h.v. gebouw 029 voorzien met een deionized water tank.
 - o Footprint: 374m² + 302m²
 - o Geen ondergrondse constructie voorzien.
- Tankfarm D
 - o Totale footprint: 352,4m²
- Nieuwe verharding stelplaats:
 - o Totale footprint: 1107m²

De verstoringsdiepte van de geplande werken bedraagt maximaal 2 m onder het huidige maaiveld.

Figuur 4: Overzichtplan nieuwe toestand

2.3.3 Werkwijze

Een archeologienota met beperkte samenstelling mag worden opgesteld omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn.³

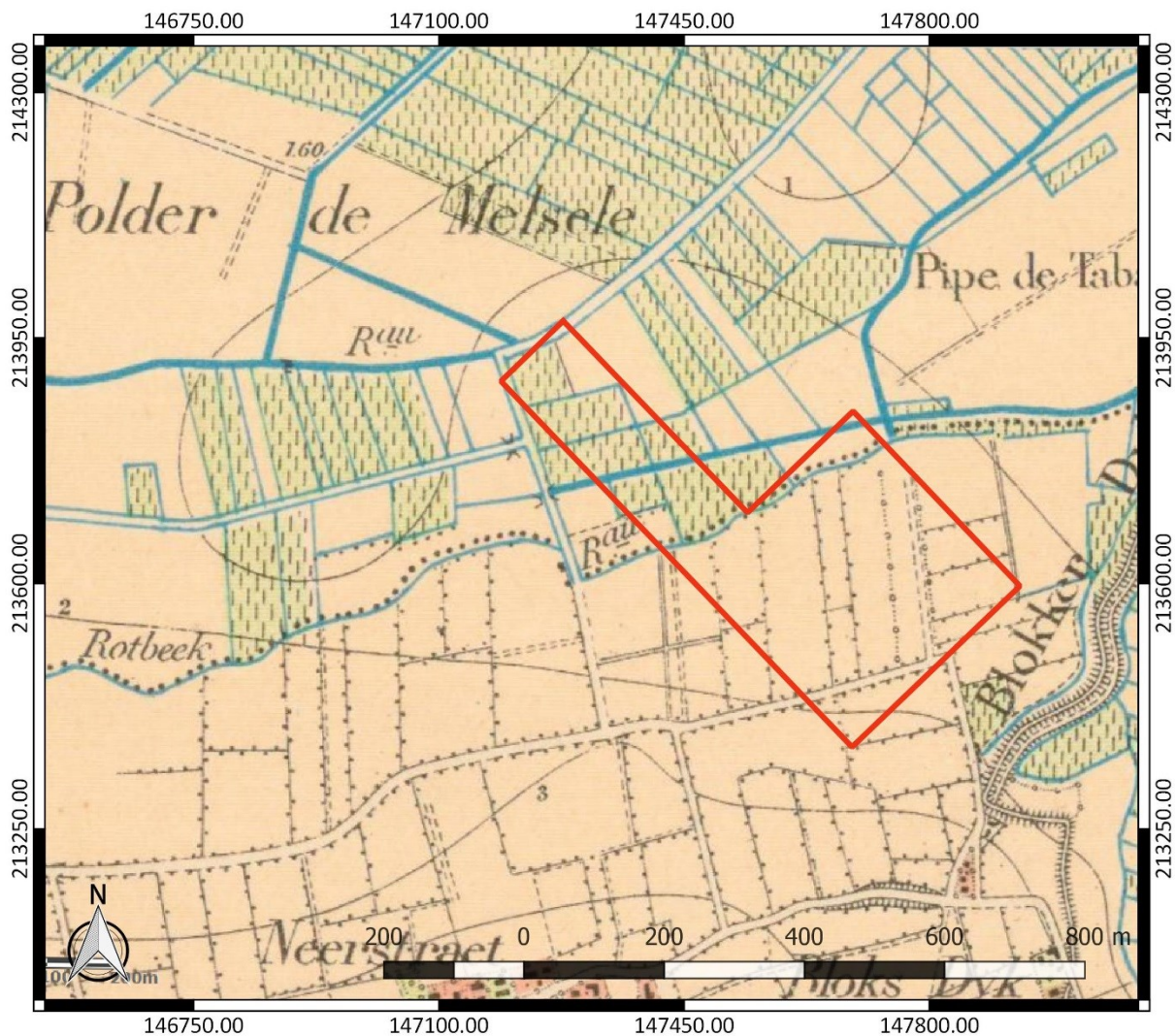
Deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt opgesteld met betrekking tot werkzaamheden op een terrein dat binnen opgehoogde gronden valt (zie verder). De onderliggende bodem zal niet geraakt worden bij de werken. Hierdoor kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat de toekomstige werken geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Het assessmentrapport blijft daarom beperkt tot het doorslaggevende aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.

³ Code van Goede Praktijk 2.0, 106

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied ligt in een zeer laaggelegen gebied, met name poldergebied. De gemiddelde topografische ligging bedroeg oorspronkelijk 1 tot 4 m TAW. Het poldergebied is op de linkeroever van de Schelde - waar het onderzoeksterrein gelegen is - relatief intact gebleven.⁴ Het onderzoeksgebied situeert zich nabij de Blokkesdijk, die aanvankelijk deel uitmaakte van de Borgerweertpolder. In het westen grenst de Blokkesdijk aan de oude polder Pijp Tabak. De gronden van het gebied werden begin jaren 70 van de 20ste eeuw opgehoogd.⁵

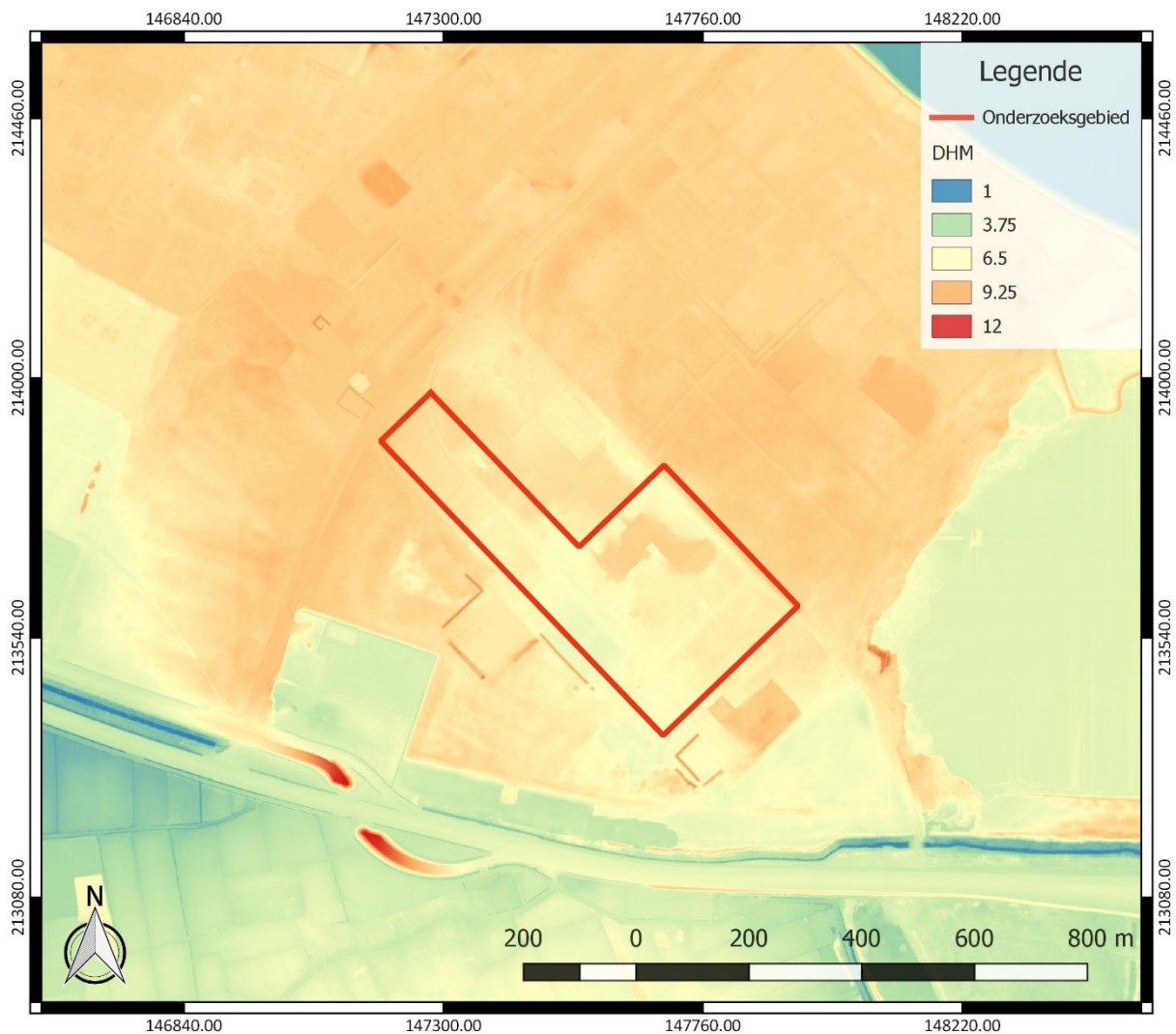
Figuur 5: Topografische kaart uit 1879-1886 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Op een topografische kaart uit 1879-1886 is te zien dat het onderzoeksgebied zich in laaggelegen poldergebied bevond (Figuur 5). De kaart toont dat het onderzoeksgebied toen te situeren was op een hoogte van ca. 2 à 3 m TAW en dat de topografie daalde in noordelijke richting.

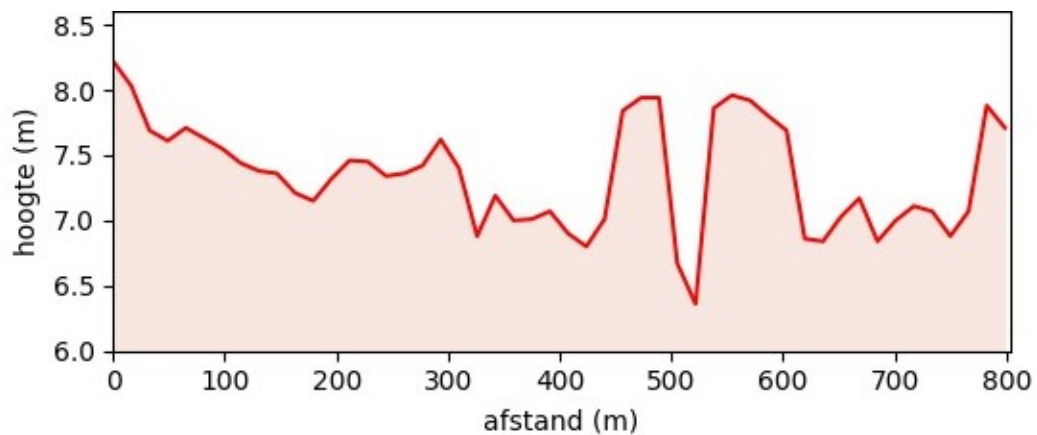
⁴ Adams *et al.* 2002, 6; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Arrondissement Antwerpen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126619> (geraadpleegd op 18 januari 2018)

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Blokkesdijk [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302857> (geraadpleegd op 18 januari 2018)

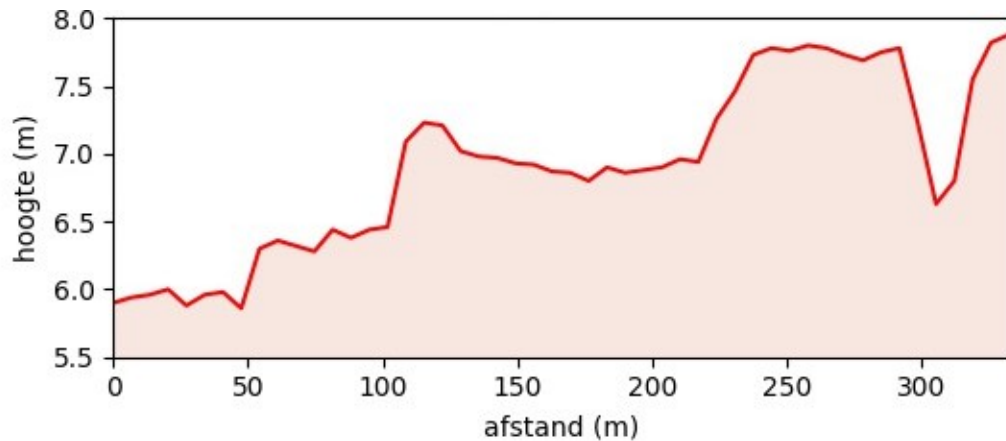
Op een recente versie van het digitaal hoogtemodel (Figuur 6) is te zien dat dit niet langer het geval is en dat het terrein opgehoogd werd. Het onderzoeksterrein ligt vandaag de dag op een hoogte van ca. 5,9 tot 8,2 m TAW (Figuur 7-Figuur 8). Dit betekent dat het terrein in het verleden ca. 3 à 6 m opgehoogd werd.

Figuur 6: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 7: Huidig hoogteverloop van noordwest naar zuidoost (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 8: Huidig hoogteverloop van noordoost naar zuidwest (www.geopunt.be/kaart)

2.4.2 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

Het onderzoeksgebied maakte deel uit van het polderlandschap van de Scheldepolders. In de 20ste eeuw werd het terrein in gebruik genomen als havengebied. De poldergronden werden opgespoten en verdwenen. Het onderzoeksterrein werd daarbij ca. 3 à 6 m opgehoogd.

Wat is de impact van de geplande werken?

We konden aantonen dat het terrein in het verleden 3 à 6 m opgehoogd werd. Het oorspronkelijke bodemarchief wordt bijgevolg niet geraakt door de geplande werken op het terrein.

2.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt geen verder archeologisch vooronderzoek nodig, omdat een gemotiveerde uitspraak gedaan kan worden over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. De geplande werken blijken geen verstoring van het oorspronkelijke bodemarchief te veroorzaken. Het oorspronkelijke bodemarchief kan zonder bijkomende maatregelen in situ bewaard blijven. Er worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek heeft betrekking op gebied met opgehoogde gronden. Het terrein maakte oorspronkelijk deel uit van poldergebied. In de 20ste eeuw werd het 3 à 6 m opgehoogd en opgenomen binnen het havengebied. Uit de afweging van de geplande bodemingrepen blijkt dat het oorspronkelijke bodemarchief niet geraakt of bedreigd wordt in het kader van de vergunningsaanvraag waarin de archeologienota kadert. Omwille daarvan worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Adams R./S. Vermeire/G. De Moor/P. Jacobs/S. Louwye/T. Polfliet, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Gent.

Code van Goede Praktijk 2.0

4.2 Websites

Cartesius (2018)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2018)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2018)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2018)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2018)

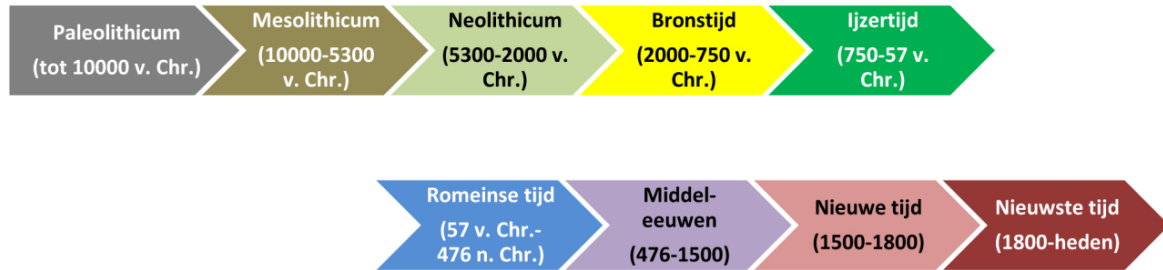
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2018)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2018A50

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/04/2018
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/04/2018
3	Verstoringskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	20/04/2018
4	Bouwplan	Overzichtsplan nieuwe toestand	1:1	Digitaal	20/04/2017
5	Topografische kaart	1879-1886	1:1	Digitaal	20/04/2018
6	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	19/04/2018
7	Doorsnede	Terreindoorsnede bestaande toestand van noordwest naar zuidoost	1:1	Digitaal	19/04/2018
8	Doorsnede	Terreindoorsnede bestaande toestand van noordoost naar zuidwest	1:1	Digitaal	19/04/2018